

Joachim Roman Bar

Konferencje wyższych przełożonych zakonów w Polsce : (powstanie i organizacja)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 23/3-4, 99-116

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. JOACHIM ROMAN BAR OFMCONV

KONFERENCJE WYŻSZYCH PRZEŁOŻONYCH ZAKONÓW W POLSCE

(*Powstanie i organizacja*)

Treść: Wstęp. — I. Konferencja zakonów męskich, 1. Powstanie, 2. Organizacja. — II. Konferencja zakonów żeńskich, 1. Powstanie, 2. Organizacja. — III. Podsumowanie.

Wstęp

Współpraca między zakonami rozwija się obecnie przy pomocy różnego rodzaju związków, głównie unii czyli konferencji wyższych przełożonych. Istnieje w Rzymie od 9 XII 1957 r. międzynarodowa unia przełożonych generalnych zakonów męskich, a w dniu 8 XII 1965 r. została utworzona międzynarodowa unia przełożonych generalnych zakonów żeńskich¹. W poszczególnych krajach zaczęły powstawać po kongresie zakonów odbytym w Rzymie w 1950 r. krajowe (regionalne) konferencje wyższych przełożonych². Były to dobrowolne zrzeszenia wyższych przełożonych, działające na podstawie statutów zatwierdzonych przez Stolicę Apost.

Należy przypomnieć, że zaraz po skończonej wojnie w 1945 r. zaczęto poważnie myśleć o odnowie życia zakonnego i dostosowaniu formacji zakonnej oraz apostołstwa zakonów do zmienionych warunków. Wielką tu zasługę posiada działalność pap. Piusa XII i Kongregacji Zakonów. Prace na tym polu ożywiły kongresy zakonów z 1950 r. i 1952 r. Dla koordynacji prac mających na celu odnowę życia zakon-

¹ Unia przełożonych gener. zakonów męskich zaczęła się tworzyć w Rzymie w 1951 r. w formie komitetu. Komitet przełożonych generalnych zakonów żeńskich powstał w Rzymie w 1952 r., zob. E. Fogliasso, *Il decreto „Perfectae caritatis”*, Torino 1967 s. 519.

² Np. konferencja wyższych przełożonych zakonów męskich we Włoszech powstała w Rzymie w 1957 r. w formie komitetu prowincjałów, potem się rozwijała, statut jej został zatwierdzony 16 VI 1966 r. ad experimentum, definitywne zatwierdzenie statutu nastąpiło 10 VI 1971 r., zob. G. Nardin, *Conferenza Italiana dei Superiori Maggiori (CISM)*. W: *Dizionario degli istituti di perfezione*, vol. 2 Roma 1973 kol. 1422—1423. — W Hiszpanii konferencja wyższych przełożonych zakonów męskich i żeńskich była erygowana przez Kongregację Zak. już w 1953 r. i otrzymała statut; w 1969 r. powstały dwie konferencje (męska i żeńska) z nowymi statutami zatwierdzonymi przez Kongregację Zak., zob. *Leges Ecclesiae*, collegit X. Ochoa, vol. 4 Roma 1974 kol 5479. — Wykaz konferencji istniejących obecnie zob. w *Annuario Pontificio*.

nego zaczęły powstawać grupy studiów, odbywały się spotkania międzyzakonne, powołano do życia stałe organizmy w formie konferencji wyższych przełożonych. Dekret *Salutaris* Kongregacji Zak. z 26 III 1956 roku³ regulujący organizowanie zjazdów zakonnych, wspomina w n. 3, że istnieją już w niektórych krajach takie konferencje.

Dekret *Perfectae caritatis* (n. 23) Soboru Watykańskiego II przyjmuje jako fakt istnienie konferencji wyższych przełożonych, popiera ich działalność i ogólnie określa ich zadanie. O tych konferencjach wspomina jeszcze soborowy dekret o pasterskich zadaniach biskupów (n. 35,5) i dekret o misjach (n. 33).

Konferencjami wyższych przełożonych zaczęli interesować się kaności, wydający podręczniki prawa zakonnego⁴ lub studia specjalne⁵, a także komentatorzy dekretu *Perfectae caritatis*⁶.

Na temat konferencji wyższych przełożonych zakonów w Polsce nie było jeszcze ogłoszonych żadnych studiów, dlatego w niniejszym artykule pragnę przedstawić ich genezę i obecną organizację. Oparłem się na źródłach archiwalnych zebranych w kancelarii obydwu polskich konferencji (zakonów męskich i żeńskich) w Wydziale Spraw Zakonnych Sekretariatu Prymasa Polski⁷.

I. Konferencja zakonów męskich

1. Powstanie

W XX wieku na ziemiach polskich spotykamy pewne objawy wspólnego działania przełożonych różnych zakonów. I tak w dniach 14—21 stycznia 1909 r. w Nowym Mieście obradowały przełożone generalne zgromadzeń zakonnych założonych przez Sługę Bożego Honorata Koźmińskiego kapucyna⁸. Spotkanie było przygotowane, przedstawiono dezyderaty zgromadzeń i wskazania o. Honorata. Obrady i dyskusje trwały przez tydzień. Zastanawiano się nad aktualnymi sprawami życia zakonnego, ulepszeniem organizacji i zarządu, przygotowaniem siostr do pracy apostołskiej itp. Także rozważono problem, jak dalej

³ AAS 48 (1956) 295—296.

⁴ Zob. np. E. Gambari, *Consacrazione e missione*, Milano 1974 s. 496—499; J. R. Bar, *Prawo zakonne*, Warszawa 1977 s. 129—131.

⁵ Zob. np. G. Nardin, *Il movimento d'unione tra gli stati di perfezione*, Roma 1961; tenże, *Conferenze dei religiosi*. W: *Dizionario degli istituti di perfezione*, vol. 2 Roma 1973 kol. 1423—1431.

⁶ Zob. np. E. Fogliasso, *Il decreto „Perfectae caritatis”*, Torino 1967 s. 517—521.

⁷ Warszawa, ul. Dziekania 1. Akta są ułożone bez sygnatur w kilku działach według treści, jak Konsulta, Konferencje (dział ogólny), Komisje. W tekach jest układ chronologiczny, więc łatwo odszukać przytoczane w artykule dokumenty.

⁸ *Sprawozdanie z narad odbytych w Nowym Mieście*, rkps powielony na hektografie i maszynopis w Arch. Wice-Postulatora, Warszawa, OO. Kapucyni, sygn. G IV.

zgrupowania powinny współpracować i pomagać sobie wzajemnie. Poruszono wiele spraw, które i dzisiaj są przedmiotem obrad konferencji wyższych przełożonych.

W latach 1925—1927 współpracowały ze sobą zakony franciszkańskie w związku z jubileuszem śmierci św. Franciszka z Asyżu obchodzonym w 1926 r.

Tworzono także różnego rodzaju komitety, dla przygotowania uroczystości lub przeprowadzenia konkretnej akcji.

Stale i lepiej zorganizowane współdziałanie zakonów w Polsce zaczęło się dopiero po 1945 r. Wpłynęły na to różne przyczyny, jak zmienne warunki społeczne, ekonomiczne i polityczne, przerwanie bezpośredniej łączności z przełożonymi generalnymi rezydującymi poza Polską, potrzeba włączenia się w nurt odnowy życia zakonnego itp.

Jeszcze za życia kard. A. Hlonda, prymasa Polski i delegata Stolicy Apost., odbyło się od 1946 r. kilka spotkań pewnej liczby przełożonych zakonnych. Po jego zgonie 22 X 1948 r. uprawnienia szczególnie Stolicy Apost. posiadał kard. A. S. Sapieha, metropolita krakowski. On to w grudniu 1948 r. zaprosił do Krakowa wszystkich wyższych przełożonych zakonów męskich i żeńskich⁹. Spotkanie odbyło się w klasztorze ss. Urszulanek. Oprócz kard. Sapiehy uczestniczyli w nim biskupi z Tarnowa (Stepa i Pękała). Tematem zebrania była sytuacja Kościoła i zakonów w Polsce, podano wskazania dla jednolitego postępowania.

Po wspomnianym zjeździe kilku prowincjałów rzuciło myśl, aby zawiązać wspólne porozumienie wyższych przełożonych. Sprawy organizacyjne powierzyli projektodawcy prowincjałowi pijarów o. Bonawenturze Kadeji. W ostatnich dniach grudnia 1948 r. odbyło się zebranie prowincjałów w klasztorze oo. Jezuitów w Krakowie (Mały Rynek 3), zwołane przez o. Kadeję, celem wybrania prezydium zjazdów wyższych przełożonych zakonów męskich w Polsce. Do prezydium weszli: o. B. Przybylski, prow. dominikanów, przewodniczący, o. Br. Szepelak, prow. bernardynów, o. W. Krupa, prow. jezuitów (Małopolska), ks. J. Ślusarczyk, inspektor salezjanów (Kraków) i o. B. Kadeja, prow. pijarów, sekretarz.

Tak w grudniu 1948 r. utworzyła się faktycznie Konferencja wyższych przełożonych zakonów męskich w Polsce, posiadająca własne kierownictwo. Konferencje nazwano: „Porozumienie Wyższych Przełożonych Zakonów i Zgrupowań Męskich w Polsce”.

Pod koniec stycznia 1949 r. odbył się w Krakowie plenarny zjazd wyższych przełożonych, pracami kierowało wybrane niedawno prezydium. Ustalono, wtedy, że dalsze zjazdy będzie zwoływał sekretarz

⁹ Te i następne dane na podstawie: B. Kadeja, *Krótkie sprawozdanie z powstania i rozwoju obecnych Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce od 1949—1957 r.*, maszynopis w kancelarii Konferencji WPZM (= Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich) w Polsce, teka Konfer. plenarne.

prezydium i że będą to „Dni Skupienia Wyższych Przełożonych” bez specjalnego statutu czy regulaminu.

W połowie czerwca 1949 r. odbyło się drugie zebranie plenarne wyższych przełożonych w klasztorze oo. Jezuitów w Krakowie (ul. Kopernika 26). Wzięli w nim udział kard. Sapięha i arcybiskup S. Wyszyński, prymas Polski. Trzecie zebranie plenarne miało miejsce w Warszawie na początku października 1949 r., czwarte zebranie w Krakowie w klasztorze oo. Franciszkanów przy końcu października 1949 r.

W 1950 r. odbyły się dwa zebrania plenarne. W dniach 8 i 9 maja 1951 r. zebranie plenarne obradowało na Jasnej Górze i odtąd te zjazdy wyższych przełożonych odbywające się zazwyczaj dwa razy w roku zaczęto nazywać „konferencjami” wyższych przełożonych.

W 1954 r. prezydium przekształciło się w Referat Spraw Zakonnych przy Przewodniczącym Episkopatu Polski, a sekretarz prezydium (o. B. Kadeja) stał się Referentem Spraw Zakonnych. W listopadzie 1956 r. zapadła uchwała na plenarnym zebraniu, aby odtąd referent rezydował w Warszawie. Wtedy o. B. Kadeja złożył rezygnację po 7 latach pracy, gdyż nie mógł stale przebywać w Warszawie.

Należy przypomnieć dwie okoliczności, które wpłynęły na dalszy rozwój współpracy międzyzakonnej w Polsce. Pierwsza to powołanie w 1950 r. w Warszawie przez ks. Prymasa S. Wyszyńskiego Wydziału Spraw Zakonnych, jako jednostki organizacyjnej Sekretariatu Prymasa Polski. Wydział ten rozwijał działalność na podstawie specjalnych uprawnień nadanych przez Stolicę Apost. Prymasowi Polski. Umieszczony w Warszawie (al. I Armii W.P. 12) załatwiał sprawy związane głównie z życiem zakonów żeńskich, organizował zjazdy, udzielał porad prawnych itd. Przez ten Wydział Prymas Polski miał coraz częstsze kontakty ze sprawami zakonnymi i z wyższymi przełożonymi.

Druga okoliczność, to odbyte w Rzymie kongresy zakonów (1950 r. i 1952 r.) i rozpoczęta systematyczna praca Kongregacji Zakonów i poszczególnych zakonów dla odnowy życia zakonnego. W Polsce inicjatorem różnych przedsięwzięć w tym względzie i wykonawcą woli Stolicy Apost. był kard. S. Wyszyński, prymas Polski.

Te dwie okoliczności miały wpływ na dalsze organizowanie się konferencji wyższych przełożonych. Nadto dnia 26 III 1956 r. Kongregacja Zakonów ogłosiła dekret *Salutaris*¹⁰, w którym zostały ujęte przepisy dotyczące zjazdów organizowanych w celu odnowienia stanów doskonałości w duchu bieżących potrzeb. Dekret ten wspomina (n. 3), że istnieją związki czy rady wyższych przełożonych z własnymi statutami zatwierdzonymi przez Stolicę Apost. Dekret postanawiał w n. 1, że bez zgody Kongregacji dla Spraw Zakonnych nie wolno zwoływać i organizować dla jakichkolwiek członków stanów doskonałości zebrań (conventus) i zjazdów (congressus), ani kursów czy szkół specjalnych,

¹⁰ AAS 48 (1956) 295—296. Zob. też G. Nardin, *Conferenze dei religiosi*, kol. 1425.

w których omawianoby życie wewnętrzne stanów doskonałości, ich charakter prawny, kształcenie i wychowanie, jakie należy w nich prowadzić.

Wobec takiego stanu rzeczy należało obecnie na nowo uregulować współpracę zakonów w Polsce i działalność złączoną z odnową życia zakonnego. Dlatego ks. kard. S. Wyszyński powołał do życia dnia 21 I 1957 r. Konsultę Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce w składzie pięciu osób. Siedzibę miała ona w Wydziale Spraw Zakonnych (Warszawa, al. I Armii W.P. 12), gdzie urzędował Referent zakonnny. Konsulta miała działać zgodnie ze statutem zatwierdzonym¹¹ na trzy lata przez Prymasa Polski.

Statut nosi tytuł *Ramowy statut Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce*. Składa się on z sześciu artykułów oznaczonych cyframi rzymskimi.

Art. I ustala nazwę już używaną w Polsce od 1951 r. „Konferencja WPZM w Polsce”.

Art. II określa charakter prawny Konferencji. Stwierdza, że Konferencja działa na mocy rozporządzenia Prymasa Polski, pełnomocnika Stolicy Apost., w oparciu o dekret *Salutaris* z 26 III 1956 r. Kongregacji Zakonów. Konferencja nie stanowi osobnej organizacji, lecz jest tylko wzajemnym porozumieniem wyższych przełożonych. Nie ma władzy zwierzchniej nad zakonami w Polsce. Uchwały Konferencji nie mogą naruszać reguł i konstytucji zakonnych. Jedynie w wypadkach ważnych i dla wyjątkowego dobra wspólnego zakonów przełożeni zobowiązują się do wprowadzenia w życie powziętej uchwały.

Art. III określa cel. Jest nim zapoznawanie się z dokumentami Stolicy Apost. odnoszącymi się do zakonów; omawianie spraw zakonnych i uzgadnianie stanowiska w sprawach wspólnych; uświadamianie społeczeństwa o zadaniach i wartościach życia zakonnego a w razie potrzeby podejmowanie wspólnej akcji obronnej; wymiana doświadczeń; opracowywanie i podejmowanie wspólnych postulatów czy akcji wobec Władz kościelnych i państwowych.

Art. IV podaje sposób pracy. Będzie ona prowadzona przy pomocy Konsulty, Komisji, Zebrań plenarnych, Referenta Konferencji.

Kandydatów do Konsulty przedstawia Zebranie plenarne, a pięciu z nich mianuje ks. Prymas. Konsulta zbiera się przynajmniej 3 razy w roku, opracowuje programy Zebrań plenarnych, ustala terminy zebrań itp. Przewodniczący Konsulty reprezentuje zakony, przewodniczy na zebraniach Konsulty i Zebraniach plenarnych.

Skład Komisji ustala Zebranie plenarne na wniosek Konsulty. Zostały powołane cztery Komisje¹², ale mogą powstać jeszcze inne, gdy zajdzie potrzeba.

¹¹ Dnia 15 IV 1958 r. N. 2431/58/P.

¹² a) Wychowania i Karności, b) Studiów Zakonnych, c) Apostolstwa i Duszpasterstwa, d) Prawno-Administracyjna.

Zebrania plenarne mają się odbywać przynajmniej dwa razy w roku.

Referenta Konferencji mianuje ks. Prymas. Referent bierze udział w posiedzeniach Konsulty i Zebrań plenarnych, jest sekretarzem, wykonuje uchwały. Urzęduje w Wydziale Spraw Zakonnych.

Art. V reguluje sprawy finansowe. Wydatki na działalność Konferencji pokrywa się ze składek wyższych przełożonych, zawiaduje nimi Referent Konferencji.

Art. VI mówi o statucie: zmiany w nim uchwała Konferencja a zatwierdza ks. Prymas.

Tak więc w styczniu 1957 r. została lepiej zorganizowana Konferencja WPZM w Polsce, otrzymała statut, kierownictwo zmieniające się co 3 lata, komisje dla pracy nad poszczególnymi problemami.

Nie uzyskała jednak Konferencja WPZM kościelnej osobowości prawnej, w związku z czym nie posiada pełnej samodzielności i najważniejszą rolę spełniał Referent Konferencji, który był urzędnikiem Wydziału Spraw Zakonnych. Jednak miała Konferencja możliwość działania, wyżsi przełożeni¹³ mogli się regularnie zbierać i posiadali swą centralę (Konsulta, Referent). Dlatego Konferencja już wówczas była bardzo pożyteczna dla Kościoła i zakonów¹⁴.

Drugi statut Konferencji WPZM został uchwalony na Zebraniu plenarnym Konferencji dnia 8 III 1963 r. i otrzymał zatwierdzenie Prymasa Polski dnia 25 III 1963 r. N. 2217/63/P na czas nieograniczony. Jest zredagowany w pięciu artykułach oznaczonych cyframi rzymskimi. Układ jest podobny do pierwszego statutu: nazwa Konferencji (I), charakter prawny (II), cel (III), sposób pracy (IV), statut (V).

W tej redakcji posiadał więcej szczegółów, przewidywał pięć komisji¹⁵, został udoskonalony sposób wyboru kandydatów do Konsulty i sposób powoływania członków komisji oraz pracy komisji. W dalszym ciągu Konferencja nie posiadała osobowości prawnej i pełnej samodzielności w działaniu.

Dopiero dekretem Kongregacji Zakonów z dnia 30 XI 1963 r. N. Prot. AG 2345/63 otrzymała Konferencja WPZM w Polsce kościelną osobowość prawną i zatwierdzenie nowego statutu. Dekret bardzo obszernie przedstawił cel Konferencji. Jest to o tyle ważne, że jeszcze nie istniało prawo powszechne o konferencjach wyższych przełożonych i nie był uchwalony dekret *Perfectae caritatis*¹⁶.

¹³ Było ich ok. 50.

¹⁴ Trzeba zaznaczyć, że wówczas terminu „konferencja” używano dla oznaczenia plenarnego zebrania wyższych przełożonych i dla instytucji współpracy wyższych przełożonych.

¹⁵ a) Życia i Karności Zakonnej, b) Wychowania i Studiów, c) Apostolstwa i Duszpasterstwa, d) Powołań Zak. i Kapiańskich, e) Dzieł Zakonnych.

¹⁶ Dekret *Per. car.* (n. 23) mówi o celu konferencji wyższych przełożonych w zakresie skromniejszym.

Według dekretu z 1963 r. Konferencja WPZM w Polsce ma się starać: a) aby głębiej poznano zasady teologiczne, prawne i apostołatu życia zakonnego; b) aby członkowie zakonów otrzymywali odpowiednią formację zakonną i apostołską; c) aby różne instytuty zakonne lepiej się poznały i łatwiej sobie pomagały; d) pogłębić ducha zakonnego i apostołskiego; e) udoskonalić współpracę z Hierarchią terytorialną; f) rozwijać braterską jedność zakonów z klerem świeckim i katolickimi stowarzyszeniami; g) reprezentować zakony wobec Władz kościelnych i cywilnych. Te wszystkie sprawy moralnie podlegają Konferencji, która ma się nimi zajmować i koordynować inicjatywy.

Załączony do dekretu z 1963 r. statut Konferencji jest zatwierdzony na pięć lat tytułem próby. Zawiera 21 artykułów ujętych w ośmiu rozdziałach: nazwa (I), członkowie (II), charakter prawny (III), cel (IV), organizacja (V), zebrania plenarne (VI), konsulta (VII), komisje (VIII).

Statut zasadniczo zawiera treść statutu zatwierdzonego przez Prymasa Polski 25 III 1963 r., omówionego wyżej, ale jest nieco rozszerzony i daje Konferencji całkowitą autonomię wewnętrzną. W praktyce nie był stosowany, bo Konferencja WPZM dalej działała zgodnie ze statutem zatwierdzonym przez Prymasa Polski.

Po ukończeniu Soboru Wat. II i po ogłoszeniu przez pap. Pawła VI zasad dialogu wewnątrzkościelnego¹⁷ coraz bardziej zdawano sobie sprawę z natury i działania Konferencji wyższych przełożonych. Stąd w 1975 r. został ogłoszony dla Konferencji WPZM w Polsce nowy statut, zatwierdzony przez Kongregację Zakonów 25 I 1975 r., na lat pięć. Ten statut, ujęty w 27 artykułach, zawiera właściwie tekst statutu zatwierdzonego w 1963 r. przez Kongregację Zakonów, ale jest nieco poprawiony i rozszerzony, zgodnie z sugestiami uchwalonymi na Zebraniu plenarnym Konferencji w 1974 r.

Obecnie organizacja i działalność Konferencji WPZM w Polsce opiera się na statucie zatwierdzonym w 1975 r.

Trzeba jeszcze podkreślić, iż wiele trudu w pracy Konferencji WPZM i jej organizację włożyli ich przewodniczący, sekretarze i przewodniczący komisji. Przewodniczącymi Konferencji byli: o. Stanisław Wawryn SJ (1957—1960), o. Feliks Zapłata werbista (1960—1963), o. Bernard Przybylski OP (1963—1966), o. Kazimierz Hołda CSSR (1966—1972), o. Stanisław Podgórski CSSR (od 1972 r.). Obowiązki sekretarza pełnił ks. Alojzy Żuchowski SAC od 21 I 1957 r. aż do swego wyjazdu do Rzymu w 1977 r. a potem ks. Wacław Rusinek salezjanin.

W pracach Konferencji WPZM stale brał udział ks. biskup Bronisław Dąbrowski, najpierw jako dyrektor Wydziału Spraw Zakonnych a później jako biskup pomagający Konferencji z ramienia Prymasa Polski.

¹⁷ Por. np. *Dialog, II Dialog wewnątrzkościelny* (A. Szafrański). W: Encyklop. katol. t. 3 Lublin 1979 kol. 1262—1270, tamże bibliogr.

2. Organizacja

Wprowadzie jeszcze nie istnieje prawo powszechne, które by regulowało organizację konferencji wyższych przełożonych, ale konferencje te powstają pod okiem Stolicy Apost., otrzymują statut zatwierdzony przez Stolicę Apost., dążą do tych samych celów. Stąd i struktura prawna konferencji zorganizowanych w różnych krajach jest w głównych swych rysach prawie jednakowa¹⁸. Zanim Kongregacja Zakonów zatwierdzi statut danej konferencji, rozważa warunki kraju, w którym działają zakony i bierze pod uwagę projekt statutu przedstawiony jej przez konferencję. Z tego względu istnieją także pewne różnice między konferencjami. Gdy chodzi o nasze warunki, statut Konferencji WPZM w Polsce został ostatnio zatwierdzony 25 I 1975 r. przez Kongregację Zakonów i na jego podstawie przedstawię wewnętrzną organizację tejże Konferencji¹⁹.

Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonnych Instytutów Męskich w Polsce została powołana do życia pod protektoratem Kongregacji dla Zakonów (art. I Statutu). Jako osoba moralna kolegialna posiada zdolność do działań prawnych, zgodnie z przepisami kanonów 99, 100, 531, 536 i in. oraz przepisami statutu (art. 3). Członkami Konferencji są zakony, kongregacje zakonne i stowarzyszenia życia wspólnego bez ślubów, istniejące w Polsce, reprezentowane przez swych Wyższych przełożonych; instytuty, które nie posiadają wyższych przełożonych, mogą być reprezentowane przez przełożonego posiadającego w Polsce większy zakres władzy lub odpowiednią delegację wyższego przełożonego (art. 2).

Z ogólnych zasad prawa kanonicznego wynika, że Konferencja jest na prawie papieskim, gdyż została erygowana przez Stolicę Apost. i rządzi się statutem zatwierdzonym przez stolicę Apost. Charakter „papieski” posiadają także poszczególne organy Konferencji, jak zebrania plenarne, konsulta, komisje, sekretariat²⁰. Ten charakter „papieski” daje Konferencji autonomię zgodnie z celem Konferencji. Wobec poszczególnych instytutów zakonnych Konferencja spełnia funkcje pomocnicze. Nadto statut stwierdza (art. 4), że podejmowane przez Konferencję uchwały posiadają charakter czysto moralny i przy zachowaniu zawsze uprawnień poszczególnych instytutów, członkowie Konferencji będą się do nich stosować, aby osiągnąć owocną jedność działania.

Dekret *Perfectae caritatis* (n. 23) określa cel konferencji wyższych przełożonych w ten sposób, że konferencje te „mogą się bardzo przy-

¹⁸ Por. N a r d i n, *Conferenze dei religiosi*, kol. 1428.

¹⁹ Tekst statutu posiadają kancelarie wyższych przełożonych poszczególnych zakonów. Drukiem został ogłoszony w dziele zbior.: *Ku doskonałości zakonnej*, Warszawa 1979 s. 52—55.

²⁰ Por. N a r d i n, *Conferenze dei religiosi*, kol. 1429.

czynić do pełniejszego osiągnięcia celu poszczególnych instytutów, do podtrzymania skuteczniejszej współpracy dla dobra Kościoła, do sprawniejszego rozmieszczenia pracowników ewangelicznych na określonym terytorium, jak również do załatwienia wspólnych spraw zakonnych przez ustalenie odpowiedniego sposobu porozumienia i współpracy z Konferencjami Biskupimi co do pełnienia apostołstwa”.

Statut Konferencji WPZM w Polsce (art. 5) dość obszernie przedstawia cel Konferencji. Mianowicie Konferencja stawia sobie następujące zadania:

a) pogłębienie wzajemnej współpracy różnych instytutów doskonałości przez popieranie studium zagadnień interesujących wszystkich, przez rozwijanie inicjatyw w dziedzinie formacji i apostołstwa, z których wszyscy lub pewna grupa może odnieść korzyść, uwzględniając specyficzne aspekty i charakterystyczne cechy apostołstwa instytutów;

b) popieranie systematycznej współpracy instytutów zakonnych w dziedzinie duszpasterskiej i rozwijanie wszelkich inicjatyw i działalności, służących dobru Kościoła;

c) reprezentowanie i obrona w każdej sytuacji wobec kompetentnych Władz praw wszystkich lub znacznej części członków Konferencji.

Jak w innych Konferencjach tak i w Konferencji WPZM w Polsce organami Konferencji są: Zebranie plenarne, Konsulta, Komisje (art. 6).

Zebranie Plenarne jest spotkaniem Wyższych Przełożonych Instytutów Zakonnych w Polsce; odbywa się ono przynajmniej dwa razy w roku (art. 7). Do jego kompetencji należy (art. 8):

a) wybiera Przewodniczącego, czterech konsultorów i sekretarza Konferencji;

b) wybiera (kilku) Wyższych Przełożonych, którzy razem z przedstawicielami Konferencji Episkopatu i Konferencji zakonnych Instytutów żeńskich tworzą Komisję koordynacyjną;

c) ustala zmiany i uzupełnienia w statucie Konferencji, które wymagają jednak zatwierdzenia świętej Kongregacji dla Zakonów;

d) rozpatruje i ustala program działalności Konferencji;

e) rozpatruje przedłożone mu zagadnienia ogólne i podejmuje odpowiednie decyzje;

f) powołuje różne Komisje, wyznacza członków i określa zadania, popiera i kontroluje ich działalność.

Konsulta jest odpowiedzialnym organem wykonawczym Konferencji (art. 9). Składa się ona z Przewodniczącego, czterech Konsultorów, Sekretarza, oraz Przewodniczących poszczególnych Komisji (art. 10). Przewodniczącego, członków i sekretarza Konsulty wybiera się na Zebraniu Plenarnym absolutną większością głosów w głosowaniu tajnym zgodnie z normami kan. 101 prawa powszechnego. Do głosowa-

nia są uprawnieni Wyżsi Przełożeni obecni na Zebraniu Plenarnym lub ich delegaci posiadający pisemne upoważnienie (art. 11).

Głos bierny w wyborach posiadają aktualni Wyżsi Przełożeni. Wyjątek stanowi wybór sekretarza Konsulty (art. 12). Kadencja Konsulty trwa trzy lata (art. 13).

Zastępcę Przewodniczącego wybierają ze swego grona członkowie Konsulty (art. 14). Jeśli któryś z członków Konsulty przestaje być Wyższym Przełożonym, tym samym przestaje być członkiem Konsulty. Tę samą zasadę stosuje się również do Przewodniczącego Komisji (art. 15). Ilekroć ustępuje z urzędu członek Konsulty w czasie kadencji, wówczas Konsulta wybiera jego zastępcę do końca zwyczajnej kadencji (art. 16).

Do zadań Konsulty należy (art. 17):

a) stara się o realizację programów zatwierdzonych przez Zebranie Plenarne;

b) przygotowuje program Zebrania Plenarnego oraz ustala czas i miejsce spotkania;

c) w miarę potrzeby przedkłada na Zebraniu Plenarnym wniosek o utworzeniu Komisji, a spośród wyznaczonych przez Zebranie Plenarne członków Komisji, wybiera jej Przewodniczącego.

Konsulta zbiera się raz na dwa miesiące. W razie potrzeby Przewodniczący może według swego uznania zwołać Konsultę w zmniejszonym składzie (art. 18).

Przewodniczący Konsulty²¹ reprezentuje Instytuty Zakonne i jest rzecznikiem spraw ogólnozakonnych u Prymasa Polski, Konferencji Episkopatu i u Władz państwowych. Przewodniczy obradom Konsulty i Zebrań Plenarnych Wyższych Przełożonych (art. 19).

Sekretarz Konferencji troszczy się o wykonanie uchwał Zebrań Plenarnych i Konsulty, czuwa nad powierzonymi sobie sprawami Komisji a także nad sprawami Instytutów zakonnych wobec Władz kościelnych i świeckich (art. 20). Oczywiście on także prowadzi kancelarię Konferencji.

Komisje. W ramach Konferencji Wyższych Przełożonych Męskich Instytutów Zakonnych w Polsce mogą działać Komisje stałe i okresowe (art. 21). Komisje stałe powołuje do życia względnie rozwiązuje Zebranie Plenarne. Członków Komisji stałych wyznacza Zebranie Plenarne spośród Wyższych Przełożonych lub ekspertów. Pracą każdej Komisji — zgodnie z przewidzianym regulaminem, zatwierdzonym przez Zebranie Plenarne — kieruje Przewodniczący mianowany spośród Wyższych Przełożonych na podstawie art. 17 c. (art. 22).

Przewodniczący Komisji stałych należą do Konsulty i współpracują z odpowiednimi Komisjami Konferencji Episkopatu (art. 23).

Komisje w razie potrzeby — mogą sobie dobrać współpracowników

²¹ I równocześnie Konferencji.

i ekspertów w myśl dekretu *Salutaris* wydanego przez Św. Kongregację dla Zakonów dnia 26 III 1956 (art. 24).

Komisje okresowe, w miarę potrzeby powołuje Konsulta, która też wyznacza im zadania, program i członków (art. 25).

Komisje przekazują wyniki swych prac Konsulcie, która po rozpatrzeniu przedstawia je w razie potrzeby Konferencji, powierzając je następnie Sekretarzowi Konferencji do realizacji (art. 26).

Należy zaznaczyć, że chociaż statut mówi o komisjach w sposób fakultatywny, to jednak działały one z wielkim pożytkiem od 1957 r. Liczba ich w różnych okresach była różna, np. w 1957 r. cztery, w 1966 r. sześć, w 1975 r. osiem²².

Decyzje i wybory dokonywane na Zebraniach plenarnych, Konsulcie i Komisjach mają się odbywać zgodnie z kan. 101, jedynie statut postanawia (art. 27), aby dla przeprowadzenia zmian w statucie uzyskać 2/3 głosów Zebrania plenarnego i zatwierdzenie Stolicy Apostolskiej.

Struktura prawna Konferencji wypróbowana i udoskonalona przez 20 lat a ujęta obecnie w statucie z 1975 r. wydaje się wystarczająca i odpowiednia, aby Konferencja WPZM w Polsce mogła spełnić wyznaczony jej cel. Jest także zgodna z późniejszym od statutu dokumentem Stolicy Apost. *Mutuae relationes*²³ z dnia 14 V 1978 r. Dokument ten m. i. podkreśla (zob. zwłaszcza n. 21 i 65), aby konferencje wyższych przełożonych działały jako organy autonomiczne, reprezentowały zakony i służyły do ułożenia współpracy z Hierarchią miejscową.

II. Konferencja zakonów żeńskich

1. Powstanie

Równocześnie z Konferencją WPZM zaczęła się organizować osobna Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich w Polsce. Sporadyczne spotkania wyższych przełożonych zakonów żeńskich zaczęły się odbywać od 1947 r. Od 1950 r. działał w Warszawie Wydział Spraw Zakonnych Sekretariatu Prymasa Polski. Wydział ten pod kierunkiem dyrektora ks. Br. Dąbrowskiego (późniejszego biskupa) a później ks. A. Żuchowskiego zajął się gorliwie, zgodnie ze wskazaniem Prymasa Polski S. Wyszyńskiego, odnową życia zakonnego, organizował kursy i szkolenia międzyzakonne, udzielał porad prawnych itp.

Od 1951 r. Wydział Spraw Zakonnych organizował spotkania wyższych przełożonych zakonów żeńskich, zwane dniami skupienia. „Dni

²² Oto one: 1. Życia Zakonnego, 2. Wychowania i Studiów, 3. Powołań Zakonnych i Kapłańskich, 4. Liturgiczna, 5. Dzieł Miłosierdzia, 6. Duszpasterstwa Ogólnego, 7. Duszpasterstwa Specjalistycznego, 8. Misji Zagranicznych i Polonii.

²³ AAS 70 (1978) 473—506.

skupienia" odbywane dwa razy w roku zazwyczaj na Jasnej Górze trwały trzy dni. Poświęcone były modlitwie, dokształceniu, informacji, uzgadnianiu i podejmowaniu wspólnych akcji. Powstała więc faktyczna Konferencja, bez statutu, działała jako „porozumienie” między wyższymi przełożonymi zakonów żeńskich, mająca oparcie i kierownictwo w Wydziale Spraw Zakonnych.

W poszczególnych diecezjach współpracę międzyzakonną organizowały referentki diecezjalne zależne od Wydziału Spraw Zak.

Nadto zaczęły też działać sekcje międzyzakonne, w ramach „porozumienia” wyższych przełożonych.

Po tych pierwszych doświadczeniach doszło do lepszego ułożenia współpracy wyższych przełożonych zakonów żeńskich. Mianowicie ks. Prymas S. Wyszyński dnia 2 V 1960 r. zatwierdził „Normy regulujące pracę międzyzakonną żeńskich stanów doskonałości w Polsce”, a dnia 4 VI 1960 r. ustanowił Konsultę Wyższych Przełożonych Żeńskich Stanów Doskonałości, która miała działać zgodnie z ogłoszonymi „Normami”. Powstał więc organ samodzielny, z konkretnymi zadaniami, ale nie została erygowana Konferencja, dalej było tylko „porozumienie” wyższych przełożonych zakonów żeńskich.

„Normy” co do formy i co do treści są właściwie statutem faktycznej Konferencji. Składają się z pięciu artykułów podzielonych na punkty.

Art. I stwierdza, że międzyzakonna praca instytutów zakonnych żeńskich w Polsce opiera się na dekrete *Salutaris* (26 III 1956), pod kierunkiem Prymasa Polski, który działa na podstawie specjalnych upoważnień nadanych przez Stolicę Apost.

Celem tej współpracy (art. II) instytutów zakonnych jest współdziałanie zakonów żeńskich z Władzą kościelną w odnowieniu i pogłębieniu ich życia zakonnego i działalności apostołskiej. Zaś szczegółowe zadania (art. III) są następujące: 1. zapoznawanie się ze wskazaniem Stolicy Apost. i Episkopatu; 2. omawianie problemów życia zakonnego, opracowywanie i realizowanie wspólnych postulatów; 3. uzgadnianie wspólnego stanowiska w wystąpieniach na zewnątrz; 4. wymiana doświadczeń w celu dopomagania sobie; 5. uzgadnianie akcji budzenia powołań i uświadamianie społeczeństwa o życiu zakonnym; 6. szukanie dróg owocnego włączenia się w pracę duszpasterską Kościoła w Polsce.

Art. IV mówi o metodach pracy, czyli o stałych organach „pracy międzyzakonnej”. Są nimi: Konsulta, Sekcje międzyzakonne, Dni skupienia (czyli zebrania plenarne).

Konsultę w liczbie 10 osób mianuje Prymas Polski na okres trzech lat. Kandydatki do Konsulty przedstawia Zebranie plenarne wyższych przełożonych. Konsultorki wybierają ze swego grona przewodniczącą, dwie asystentki i sekretarkę, a wybór zatwierdza Prymas Polski.

Konsulta jest organem doradczym dla Prymasa Polski, przedstawia

mu swe wnioski. Zasadniczo zbiera się co trzy miesiące. Pod kierunkiem Asystenta zakonnego opracowuje projekty programów Zebrań plenarnych (Dni skupienia), proponuje termin i miejsce tych zebrań, a propozycje zatwierdza ks. Prymas.

Przewodnicząca Konsulty z asyistentkami reprezentuje żeńskie stany doskonałości wobec Prymasa Polski.

Sekcje międzyzakonne to komisje Konferencji. W „Normach” są podane obszernie wskazania o ich funkcjonowaniu. W 1960 r. były cztery sekcje: życia zakonnego, maryjna, wychowawcza, pielęgniarska.

Ogólnopolskie Dni skupienia wyższych przełożonych, czyli Zebrania plenarne Konferencji, odbywają się dwa razy w roku. Biorą w nich udział konsultorki, przełożone generalne i prowincjonalne (a każda z nich może mieć ze sobą jedną siostrę radną), referentki diecezjalne i przewodniczące sekcji międzyzakonnych²⁴. Uchwały podjęte na Zebraniu plenarnym obowiązują poszczególne Zgromadzenia zakonne, o ile je zatwierdzi Prymas Polski.

Wydziałowi Spraw Zakonnych przy Sekretariacie Prymasa Polski jest poświęcony art. V „Norm”. Wydział ten jest urzędem koordynującym pracę międzyzakonną. Dyrektor Wydziału jest Asystentem zakonnym, a jego kompetencje określa ks. Prymas. Łącznikiem między Wydziałem a Konsultą²⁵ jest Referentka żeńskich stanów doskonałości przy Wydziale Spraw Zak. Mianuje ją Prymas Polski. Uczestniczy ona w posiedzeniach Konsulty, Sekcji i Zebrań plenarnych.

Reprezentantkami Wydziału w poszczególnych diecezjach są referentki diecezjalne. Mianuje je ks. Prymas na wniosek Ordynariuszy miejscowych. W swej pracy są one zależne od dyrektora Wydziału Spraw Zakonnych.

Normy z 1960 r. miały zastosowanie w pracy międzyzakonnej zakonów żeńskich w Polsce aż do czasu kanonicznej erekcji konferencji i zatwierdzenia nowego statutu²⁶ przez Kongregację Zakonów. Nastąpiło to dnia 22 X 1970 r. Od tego dnia Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Instytutów Zakonnych w Polsce działa jako kościelna osoba prawna, w sposób określony w statucie.

Reasumując należy stwierdzić, że współpraca wyższych przełożonych zakonów żeńskich w Polsce zapoczątkowana w 1947 r. rozwinęła się po 1950 r. w oparciu o Wydział Spraw Zakonnych. Formy prawne tej współpracy były całkowicie zbliżone do form działania Konferencji zakonów męskich (Konsulta, Sekcje czyli komisje, Zebrania plenarne), ale Konferencja zakonów żeńskich później otrzymała osobowość praw-

²⁴ Zbierało się więc ok. 300 osób, gdyż samych tylko wyższych przełożonych było ok. 130.

²⁵ Oczywiście i Konferencją.

²⁶ Statut został potwierdzony dnia 13 I 1976 r. znowu na 5 lat. Tekst statutu posiadają Zarządy generalne i prowincjalne poszczególnych zakonów w Polsce. Drukiem został ogłoszony w dziele zbior.: *Ku doskonałości zakonnej*, Warszawa 1979 s. 55—58.

na i w swej strukturze i działaniu była bardziej zależna od Wydziału Spraw Zakonnych.

Współpraca przełożonych zakonów żeńskich przyniosła wielkie owoce. Widoczne one są zwłaszcza w dziedzinie formacji zakonnej, lepszym przygotowaniu siostr do zadań apostołskich i odnowie konstytucji.

Do owocnej działalności Konferencji przyczyniły się wiele przewodniczące Konsulty: m. Benedykta Woyczyńska (1960—1962) ze zgom. franciszkanek służebnic Krzyża, m. Aniela Prędowska (1963—1972) felicjanka, m. Andrzeja Górskiego (1972—1975 i od 1978 r.) urszulanka S. J. K., m. Angelika Spychalska (1975—1978) felicjanka. Także wielki wkład pracy wniósł ks. A. Żuchowski SAC, dyrektor Wydziału Spr. Zak., oraz s. T. Sułowska urszulanka S. J. K., referentka i sekretarka.

2. Organizacja

Organizacja Konferencji zakonów żeńskich opiera się obecnie na statucie zatwierdzonym przez Kongregację Zakonów 13 I 1976 r. Jest ona bardzo podobna do organizacji Konferencji zakonów męskich, ale są drobne różnice, gdyż obecny statut²⁷ jest tylko niewielką przeróbką „Norm” z 1960 r. Statut uwzględnił warunki pracy zakonów w Polsce i doświadczenie jakie zdobyła Konferencja w czasie faktycznego swego istnienia przed 1970 rokiem.

Według określenia statutu Konferencja Przełożonych Wyższych Żeńskich Instytutów Zakonnych życia czynnego w Polsce jest zrzeszeniem wszystkich Wyższych Przełożonych tychże Instytutów w Polsce i działa w oparciu o wytyczne Soboru Watykańskiego II i Świętej Kongregacji dla Zakonów i Instytutów Świeckich (art. 1). Członkami Konferencji są wszystkie Wyższe Przełożone w/w Instytutów oraz Przełożone główne wyznaczone na teren Polski przez Przełożone Generalne mające swą siedzibę za granicą (art. 2).

Charakter prawny Konferencji ujmują dalsze artykuły statutu. Konferencja na mocy dekretu erekcyjnego Kongregacji dla Zakonów posiada kościelną osobowość prawną zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i statutu (art. 3). Nad całokształtem prac Konferencji czuwa Prymas Polski działający na mocy specjalnych uprawnień Stolicy Świętej. Stałym reprezentantem Prymasa Polski wobec Konferencji jest mianowany przez niego Asystent Zakonny (art. 4). Asystent Zakonny, po zasięgnięciu opinii Konsulty Przełożonych Wyższych, mianuje jedną spośród referentek Wydziału Spraw Zakonnych przy Sekretariacie Prymasa Polski Sekretarką Konferencji. Z tego tytułu:

²⁷ Zawiera 20 artykułów ułożonych w siedmiu grupach oznaczonych cyframi rzymskimi: I. Nazwa i członkowie, II. Charakter prawny, III. Cel, IV. Organizacja, V. Zebranie plenarne, VI. Konsulta Przełożonych Wyższych, VII. Sekcje.

a) uczestniczy ona w zebraniach Konsulty i ma prawo do udziału w Zebraniach plenarnych oraz w zebraniach poszczególnych Sekcji; b) w granicach swoich uprawnień organizuje, zgodnie z programem, zebrania Konferencji, zaplanowane przez Konsultę; c) jest łącznikiem między Konsultą a członkami Konferencji (art. 5.) W wypadkach podyktowanych szczególną potrzebą chwili może Konferencja podjąć uchwałę, którą Przełożone Wyższe, po zatwierdzeniu jej przez Asystenta Zakonnego, wprowadzą w życie w swoich Instytutach (art. 6).

Celem Konferencji jest dążenie wszelkimi sposobami do rozwoju życia zakonnego i apostołskiej gorliwości Instytutów zakonnych w Polsce. Zadania więc Konferencji są następujące: a) pogłębianie i rozszerzanie współpracy między różnymi Instytutami zakonnymi, wymiana doświadczeń między poszczególnymi rodzinami zakonnymi, opracowywanie wspólnych zagadnień dotyczących wychowania, pracy apostołskiej, budzenia powołań itp.; b) szukanie dróg owocnego włączania się Instytutów zakonnych w pracę duszpasterską Kościoła, opracowywanie planów i podejmowanie wspólnych prac oraz przedstawianie swych postulatów władzom kościelnym; c) uzgadnianie w miarę aktualnych potrzeb działalności i wspólnych wystąpień Instytutów zakonnych w ramach życia publiczno-prawnego, w sprawach dotyczących życia zakonnego; d) podejmowanie innych prac wskazanych przez Prymasa Polski lub Asystenta Zakonnego (art. 7).

Podobnie jak w innych Konferencjach organami Konferencji są: a) Zebranie plenarne, b) Konsulta Przełożonych Wyższych, c) Sekcje (art. 8).

Zebrania plenarne odbywają się przynajmniej raz w roku²⁸. W nich mają obowiązek brać udział wszyscy Członkowie Konferencji. Konsulta Przełożonych Wyższych określa, kto ponadto ma prawo uczestnictwa²⁹ w zebraniach plenarnych (art. 9).

Na zebraniu plenarnym Przełożone Wyższe: a) wybierają spośród siebie, co trzy lata, osiem kandydatek na członkinie Konsulty; b) dyskutują nad problemami ogólnozakonnymi i uzgadniają wspólne linie postępowania; c) zapoznają się ze sprawozdaniami Konsulty i Sekcji, wyrażają swe życzenia dotyczące ich pracy i udzielają Konsulcie absoltorium na zakończenie kadencji; d) uchwalają zmiany w Statucie, które muszą uzyskać zatwierdzenie Stolicy Apostołskiej (art. 10).

Konsulta Przełożonych Wyższych jest organem doradczym Prymasa Polski, działającym w imieniu Przełożonych Wyższych (art. 11). Konsulta składa się z dziewięciu konsulterek: a) osiem z nich zatwierdza, na okres trzech lat, Prymas Polski według listy przedstawionej

²⁸ Stale jednak odbywają się 2 zebrania, jedno na wiosnę, drugie w jesieni.

²⁹ Może więc pozostać zwyczaj udziału w Zebraniu plenarnym po jednej radnej generalnej lub prowincjalnej, przewodniczących Sekcji itp.

przez Zebranie plenarne Przełożonych Wyższych; b) dziewiątą jest przewodnicząca Sekcji Zakonów Klauzurowych mianowana przez Prymasa Polski. W razie usprawiedliwionej nieobecności na zebraniach Konsulty może ona być zastąpiona przez asystentkę swej Sekcji (art. 12).

W wypadku ustąpienia jednej z konsulterek Prymas Polski zatwierdza, na wniosek Konsulty, jej następczynię aż do końca kadencji Konsulty. Gdyby któraś z konsulterek przed końcem kadencji przestała być Wyższą Przełożoną, tym samym wygasa jej mandat konsultorki (art. 13). Konsultorki wybierają spośród siebie w tajnym głosowaniu, bezwzględną większością głosów, przewodniczącą, dwie asystentki i sekretarkę Konsulty (art. 14). Konsulta zbiera się przynajmniej raz na trzy miesiące; w wypadkach nadzwyczajnych, nie cierpiących zwłoki, Asystent Zakonny lub Przewodnicząca Konsulty mają prawo zwoływać ją dodatkowo (art. 15).

Do zadań Konsulty należy: a) opracowywanie programów i organizacja Zebrań plenarnych; b) omawianie spraw dotyczących wspólnego działania Instytutów zakonnych, przygotowywanie programów kursów, dnia skupienia oraz dokształcania zakonnic; c) czuwanie nad wykonaniem uzgodnionych programów pracy międzyzakonnej; d) opieka nad pracami Sekcji; e) współpraca z Konferencją Episkopatu i Konsultą Zakonów Męskich; f) przedstawianie, w razie potrzeby, kandydatek do Komisji Episkopatu (art. 16).

Przewodnicząca Konsulty reprezentuje Instytuty zakonne wobec władz kościelnych i przewodniczy na obradach Konsulty i na Zebraniach plenarnych. Jest jednocześnie przewodniczącą Konferencji. Asystentki zastępują ją w razie potrzeby. Sekretarka Konsulty sporządza protokoły obrad Konsulty oraz prowadzi jej korespondencję (art. 17).

Trzeba zaznaczyć, że art. 11 statutu nieco niejasno określa rolę Konsulty. Jest bowiem Konsulta organem wykonawczym i kierowniczym Konferencji, chociaż oczywiście może być organem doradczym Prymasa Polski, gdy ten zwróci się do Konsulty o wyrażenie opinii w jakiejś sprawie.

Także przepis art. 14, że konsultorki wybierają spośród siebie sekretarkę Konsulty jest niepraktyczny, bo żadna wyższa przełożona nie będzie miała czasu na pracę w Konsulcie w charakterze sekretarki. Konferencja żeńska jest duża, będzie dosyć spraw do załatwienia. Nadto art. 5 mówi o mianowaniu sekretarki Konferencji. Będą więc dwie sekretarki. Byłoby znacznie logiczniej poprześcić na jednej sekretarce i postąpić analogicznie do Konferencji zakonów męskich, że sekretarka Konsulty nie musi być przełożoną wyższą, a mogłaby nią być jedna z referentek Wydziału Spraw Zak. wybrana przez Konsultę.

W ramach Konferencji działają Sekcje³⁰ powołane do życia przez

³⁰ Analogia do komisji w Konferencji zak. męskich, ale zgodnie

Konsultę i zależne od niej w swej pracy. Na powstanie Sekcji potrzebna jest zgoda Asystenta Zakonnego. Konsulta może również powoływać zespoły sióstr do wypełnienia określonych zadań (art. 18). Skład Sekcji ustala na trzy lata Konsulta w porozumieniu z Przełożonymi zakonnymi danych sióstr. Przewodniczącą Sekcji zatwierdza Asystent Zakonny na wniosek Konsulty. Sekcja Zakonów Klauzurowych działa w oparciu o swój własny statut (art. 19). Sekcje działają na podstawie własnych regulaminów zatwierdzonych na wniosek Konsulty przez Asystenta Zakonnego (art. 20).

W 1969 r. było 9 Sekcji: 1. Zakonów klauzurowych, 2. Zgromadzeń niehabitowych, 3. Maryjna, 4. Życia Zakonnego, 5. Wychowawcza, 6. Pielęgniarska, 7. Parafialna, 8. Misyjna, 9. Powołań zakonnych. Wszystkie te Sekcje dalej istnieją, posiadają zatwierdzone regulaminy i zdobyły znaczne doświadczenie w działaniu.

Z powyższego szkicu struktury prawnej Konferencji zakonów żeńskich w Polsce widać, że obecnie Konferencja ta stanowi organizm samodzielny w Kościele polskim, łączy i reprezentuje zakony żeńskie, pomaga do odnowy życia zakonnego.

III. Podsumowanie

Obecnie istnieją w Polsce i rozwijają swą działalność zgodnie ze statutami dwie Konferencje wyższych przełożonych zakonnych, męska i żeńska.

Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce powstała faktycznie w grudniu 1948 r. z inicjatywy kilku prowincjałów. Nie posiadała początkowo erekcji kanonicznej i statutu, ale miała swoje kierownictwo i sekretarza, który był organem wykonawczym. Istniała faktycznie i działała za zgodą Prymasa Polski, który posiadał specjalne upoważnienia Stolicy Apost.

W styczniu 1957 r. została powołana przez Prymasa Polski Konsulta Wyższych Przełożonych, odnawiana co 3 lata. Konsulta kierowała pracami Konferencji i postarała się o statut, zatwierdzony przez Prymasa Polski. W listopadzie 1963 r. Kongregacja Zakonów erygowała kanonicznie Konferencję WPZM w Polsce i zatwierdziła udoskonalony jej statut. Odtąd Konferencja działała jako kościelna osoba prawna. Od stycznia 1975 r. zgodnie z nowym statutem zatwierdzonym przez Kongregację Zakonów cieszy się Konferencja pełną autonomią wewnętrzną.

Genezy Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich w Polsce należy szukać w sporadycznych zebraniach wyższych przełożonych odbywających się od 1947 roku. Po powstaniu w 1950 r. Wydziału Spraw Zak. Sekretariatu Prymasa Polski zaczęły się odbywać re-

z praktyką Konferencji zak. żeńskich, Sekcje raczej nie składały się z wyższych przełożonych, co i obecnie da się utrzymać.

gularne zebrania wyższych przełożonych zakonów żeńskich, z inicjatywy i pod kierunkiem Wydziału.

W maju 1960 r. zostały zatwierdzone przez Prymasa Polski „Normy regulujące pracę międzyzakonną żeńskich stanów doskonałości w Polsce”, a w czerwcu 1960 r. Prymas Polski zamianował Konsultę Wyższych Przełożonych Zak. Żeńskich. Odtąd można już mówić o faktycznym istnieniu Konferencji, która działała w oparciu o Wydział Spraw Zakonnych.

W październiku 1970 r. Kongregacja Zakonów kanonicznie erygowała Konferencję WPZ Żeńskich w Polsce i zatwierdziła jej statut. Od stycznia 1976 r. działa Konferencja zakonów żeńskich na podstawie udoskonalonego statutu, który jej przyznał wewnętrzną autonomię.

De conferentiis religiosorum in Polonia

In Polonia duae conferentiae existunt, religiosorum atque religiosarum. Conferentia superiorum maiorum religiosorum de facto mense decembris 1948 a. orta est, non erat per multos annos canonice erecta. Mense ianuario 1957 a. melius interne ordinata est, quia consilium directivum a Primate Poloniae statutum est, vi facultatum a S. Sede ei tributarium. Die vero 30 XI 1963 a. conferentia religiosorum canonice erecta est a S. Congregatione pro Relig. Anno 1975 iterum statuta paulisper correctae sunt.

Superiorissae religiosae in Polonia de facto simul conveniebant iam ab anno 1947 et communem activitatem pro vita religiosa renovanda evolvebant. Anno 1950 Primas Poloniae in Secretaria sua aliquod officium pro religiosis ordinavit. Officium istud superiorissas religiosas bis in anno insimul convocabat, varia studia et collaborationem religiosarum promovebat, activitatem pastoraalem ordinabat atque formationi religiosarum adiutricem manum dabat. Anno 1960 consilium directivum ex superiorissis compositum a Primate Poloniae nominatum est. Hoc modo conferentia religiosarum de facto existeret et suam activitatem evolvebat. Deinde die 22 X 1970 a. canonice erecta est a S. Congregatione pro Relig. et Inst. Saec.

Interna structura atque modus agendi ambarum conferentiarum in Polonia valde similis est. Adest consilium directivum, adunatio plenaria (bis in anno), commissiones.

Cooperatio superiorum atque superiorissarum religionum in Polonia iam per 30 annos multos fructus attulit, praesertim in campo renovationis vitae religiosae, formationis, apostolatus.